

ลักษณะร่วมในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย

Common Characteristics in Explanatory Tales of Isan and Phutai People

ริต้า บุญเทียม¹ / จารุวรรณ ธรรมวัตร² / ราชนีย์ นิลวรรณภา³
Rida Bunthian / Charuwan Thammawat / Rachan Ninwannapha

บทคัดย่อ

นิทานอธิบายเหตุมีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทย เนื่องจากผู้เล่าต้องการใช้นิทานเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดขึ้น ในแต่ละชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการวางพื้นฐานความคิดที่มนุษย์มีต่อ ธรรมชาติต่อเพื่อนมนุษย์และสภาพสังคม นิทานอธิบายเหตุจึงให้บทเรียนเกี่ยวกับอดีต การศึกษาเรื่อง “ลักษณะร่วมในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย” มีความมุ่งหมายประการแรกคือเพื่อรวบรวมนิทานอธิบายเหตุ ในเขตอำเภอฟังโคน และในเขตอำเภอพรรณนานิคม ประการที่สองเพื่อศึกษาลักษณะร่วมและลักษณะต่าง ของนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน และชาวผู้ไทย วิธีการวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิง คติชนวิทยา คือรวบรวมนิทานทั้งสำนวนมุขปาฐะและสำนวนลายลักษณ์ วิธีการศึกษา ใช้วิธีการวิเคราะห์ในด้านลักษณะร่วมและลักษณะต่างเพื่อสะท้อนมิติทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะร่วมในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและ ชาวผู้ไทย คือ ลักษณะร่วมทางอนุภาค ลักษณะต่างทางอนุภาค ลักษณะร่วมทาง ความคิด ลักษณะต่างทางความคิด ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม : ครอบครัว ประเพณี ความเชื่อ ลักษณะทางด้านค่านิยม และลักษณะร่วมทางด้านเนื้อหา

โดยสรุป ลักษณะร่วมในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย เป็นความคิดความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ คือผู้สร้างโลก ผู้สร้างมนุษย์ ผู้สร้าง สรรพสิ่ง ประกอบด้วย ผีฟ้า ผีแถน นาค ผีบรรพบุรุษ เมื่อนับถือพุทธศาสนาจึงมีคติ

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
² รองศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การเชื่อถือบารมีของโพธิสัตว์ ความเชื่อมั่นในหลัก
อริยธรรมและกฎแห่งกรรม

คำสำคัญ : ลักษณะร่วม, ลักษณะต่าง, ความคิด,
ผู้ไท, ไทยอีสาน

Abstract

Explanatory tales has relationship with life style of people in Thai society as the tales tellers wanted to use tales as a tool to convey experiences that occurred in each local community. Tales played an important role in laying the basic idea of human towards nature, fellowmen and social condition. Explanatory tales were lessons about the past. The research entitled “*common Characteristics in Explanatory Tales of Isan and Phutai People*” aimed 1) to gather Explanatory Tales which occurred in Phangkhon and Phannanankhohm districts, and 2) to study common and different characteristics of explanatory tales of Isan and Phutai people. folkloristics was research method used to gather the tales both in verbal and non-verbal version. The contents analysis was employed to study the common and different characteristics in order to reflect the cultural dimensions.

The research results showed that common characteristics in explanatory tales of Isan and Phutai people are the followings: characteristics of particles, different

characteristics of particles, common characteristics of opinion, different ideas, economic and occupational characteristics, nature of social relations ; family, tradition, belief, the value characteristics and characteristics of the content.

In summary, common characteristics in the explanatory tales of Isan and Phutai people was thoughts and beliefs on supernatural power, or creator of the world, human beings and all things, which consisted of gods, serpent, and ancestral ghosts, after embracing Buddhism, their belief was changed to belief in the perfection of Bodhisatta, belief in Buddhist teachings and belief in law of kamma.

Keywords : Common characteristics, different characteristics, thought, Phutai, Thai I-san

บทนำ

นิทานเป็นเครื่องมือในการทำ ความเข้าใจ ความคิด ความรู้ ความทรงจำของมนุษย์เปรียบเสมือนกรอบล้อมชีวิตให้อยู่ในขอบเขตที่มนุษย์ในสังคมนั้นๆ นิยามว่าดีหรือถูกต้อง เพราะมนุษย์ได้ฟังได้ซึมซับสั่งสมการอบรมนั้นๆ ไว้นิเวศชีวิตตั้งแต่เด็ก นิทานจึงมีส่วนช่วยมนุษย์ให้รู้จักสภาพชีวิตของท้องถิ่น โดยพิจารณาตามหลักที่ว่าคติชาวบ้านเป็นพื้นฐานชีวิตของคนชาติหนึ่งๆ หรือคนนั้นๆ นิทานเป็นมรดกของชาติที่มีการจดจำและถือปฏิบัติกัน ต่อๆ มา นิทานเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ เป็นต้นเค้าแห่งศาสตร์ต่างๆ และช่วยในการศึกษาในสาขาวิชา

อื่น ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ช่วย
ให้คนมองเห็นสภาพของตนว่าคล้ายคลึงกับคนอื่น ๆ
ความคิดเช่นนี้ก่อให้เกิดความเป็นกลุ่มไม่เกิดการ
แบ่งแยก รวมทั้งเป็นเครื่องบันเทิงใจยามว่างของ
มนุษย์ นิทานอธิบายเหตุอธิบายความสงสัยของ
ชาวบ้าน เป็นเครื่องแสดงถึงการพัฒนาทางสังคม
และวัฒนธรรม เช่น ความสงสัยในสภาพแวดล้อมที่
สามารถให้คุณและโทษแก่มนุษย์ เช่น ฝน นิทานเรื่อง
พญาคนคากกับพญาเถน เป็นการสะท้อนจิตสำนึก
อันยิ่งใหญ่ของชาวอีสาน ประการสำคัญคือ ความ
ต้องการเอาชนะธรรมชาติ สามารถบังคับฝนได้ตั้งใจ
ปรารถนา เพราะในชีวิตจริงๆ นั้น ธรรมชาติเป็นนาย
เหนือชีวิต ทำให้ฝนฟ้าไม่ตกตามฤดูกาล ชาวบ้าน
ทำไร่ทำนาไม่ได้ผล เกิดการขาดแคลนอาหาร ข้าว
ยากหมากแพง จึงใฝ่ฝันที่จะเป็นนายเหนือธรรมชาติ
(จารุวรรณ ธรรมวัตร. 2522 : 6)

จารุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ (2542) ได้
ศึกษาวิจัยเรื่อง *“นิทานกำพร้าว : ภาพสะท้อนชีวิต
ผู้ด้อยโอกาสและชาติพันธุ์สัมพันธ์ในเขตอุษาคเนย์
ตอนกลาง”* โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมนิทานที่
ตัวเอกเป็นลูกกำพร้าวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และ
เพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม ลักษณะร่วม
ลักษณะเฉพาะทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์
ต่างๆ ที่ปรากฏในนิทานกำพร้าว ผลการศึกษาพบว่า
มีนิทานที่ตัวเอกเป็นลูกกำพร้าว 65 สำนวน ชุมชนที่
มีประวัติการทำสงครามภายในชุมชน จะมีนิทาน
กำพร้าวมากกว่าชุมชนอื่น ความสำคัญของนิทาน
กำพร้าวที่แตกต่างจากนิทานพื้นบ้านทั่วไปคือตัว
ละครเอกเป็นลูกกำพร้าว ตัวละครเอกส่วนใหญ่เป็น
ชาวไร่ ชาวนาไ้ร้รดกที่ดิน ต้องบุกเบิกใหม่ แต่
เป็นตัวละครที่มีความอดทน ใฝ่ดี ไม่เบียดเบียน
ใคร บั้นปลายจึงเป็นที่ยอมรับของชุมชนและ

เปลี่ยนสถานะจากผู้ด้อยโอกาสเป็นผู้นำระดับ
สูงสุด บทบาทของนิทานกำพร้าวคือเป็นนิทาน
คติกล่อมเกล่าและปลูกฝังอุดมการณ์ของชุมชน
เกษตรกรรมที่พึ่งตนเอง หลักการสำคัญที่ปรากฏ
ในนิทานคือคุณธรรมยอมเหนือชาติกำเนิด นิทาน
กำพร้าวเป็นกลไกหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิผู้ด้อย
โอกาส ภาพสะท้อนสังคมที่เป็นลักษณะร่วมได้แก่
วิธีการผลิตแบบพึ่งพาธรรมชาติและพึ่งตนเอง ระบบ
อุปถัมภ์ภายในชุมชน ปัญหาครอบครัวที่เกิดจาก
ระบบทาสและการครอบครองมรดกที่ดินตลอดจน
แบบแผนการแต่งงานที่ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน
ส่วนลักษณะร่วมทางสังคมได้แก่ ค่านิยม คติความ
เชื่อ พิธีกรรม ประเพณี พัฒนาการทางสังคมและ
ประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน คุณค่าที่เด่นชัดที่สุดของ
นิทานกำพร้าวคือ การนำเสนอวิถีชีวิตผู้ด้อยโอกาสที่
สามารถใช้เป็นอุทาหรณ์ในการสร้างคน สร้างชีวิต

จะเห็นว่าการวิจัยเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน
ที่ผ่านมาเน้นไปที่การศึกษาเปรียบเทียบ และ
ศึกษาภาพสะท้อนทางสังคม ลักษณะร่วม ลักษณะ
เฉพาะทางสังคมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่
ปรากฏในนิทานกำพร้าว การศึกษาประเภทของ
นิทานยังมีน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ
ลักษณะร่วมในนิทานอธิบายเหตุ โดยเลือกศึกษา
กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทยในจังหวัด
สกลนครเป็นพื้นที่ในการวิจัย เนื่องจากเป็นจังหวัดที่
มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเห็นว่าการ
เก็บข้อมูลในแต่ละหมู่บ้านจะทำให้มองเห็นมิติทาง
วัฒนธรรมเฉพาะของหมู่บ้านในด้านต่างๆ พร้อมกับ
มองเห็นลักษณะร่วมที่ปรากฏทั่วไปในนิทานอธิบาย
เหตุ และนิทานประเภทอื่นๆ ซึ่งจะประโยชน์
สำหรับผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษานิทานอธิบายเหตุในเขตอำเภอพังโคน และอำเภอพรรณานิคม
2. เพื่อศึกษาลักษณะร่วมและลักษณะต่างของนิทานอธิบายเหตุของกลุ่มชาวไทยอีสานและชาวไทย

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ เน้นศึกษานิทานอธิบายเหตุในพื้นที่จังหวัดสกลนคร ที่อำเภอพังโคน และอำเภอพรรณานิคม ทั้งที่ได้มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Literary source) และข้อมูลมุขปาฐะ (oral source) หรือการบอกเล่า

การเก็บข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลนิทานนิทานอธิบายเหตุในอำเภอพังโคน และอำเภอพรรณานิคม
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม
3. วิเคราะห์ข้อมูลในด้านลักษณะร่วมและลักษณะต่างเพื่อสะท้อนมิติทางวัฒนธรรม
4. วิเคราะห์ข้อมูล
5. เรียบเรียงผลการศึกษา
6. สรุปผลการศึกษาและนำเสนอผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ลักษณะร่วมทางอนุภาค

1.1 แบ่งตามอนุภาคตัวละคร

1.1.1 ตัวละครที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ เทวดาที่อยู่บนสวรรค์ คือ พระยาแณเป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดบนสวรรค์ดูแลความเรียบร้อยทั้งปวงในโลก

มนุษย์และบนสวรรค์ มีอำนาจสูงสุดสามารถบันดาลให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปได้ ในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน และชาวไทย บางเรื่องแถบปรากฏในแบบของผู้สร้าง มีอำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นผู้บรมสั่งสอนมนุษย์ ปกครองดูแลโลกและสวรรค์อีกทั้งยังดลบันดาลความสำเร็จหรือความหายนะให้กับมนุษย์ นอกจากนี้แถบในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน และชาวไทย ยังมีบทบาทเป็นตัวละครฝ่ายร้ายเป็นเทพไร้คุณธรรม คอยกลั่นแกล้งผู้ประพฤติดีอีกด้วย

- เทพและผีชั้นสูงที่อาศัยในพื้นที่

พิภพ เป็นเทพในระดับรองลงมาแต่ก็มีอำนาจและอิทธิฤทธิ์พอสมควรสามารถบันดาลสิ่งต่างๆ ให้เกิดขึ้นได้ หากชาวบ้านชาวเมืองให้ความเคารพยำเกรงก็จะพบแต่สิ่งที่ดี แต่หากผู้ใดล่วงละเมิดหรือรบกวนก็จะให้โทษ ได้แก่ เจ้าป่า จากนิทานเรื่อง เรื่องของเจ้าป่า ปูตา ในนิทานเรื่อง ปูตาเจ้าบ้าน

- พระอินทร์ มีอำนาจและหน้าที่

คล้ายคลึงกับพระยาแณ ในนิทานเรื่องพระอินทร์กับสัตว์โลก แสดงให้เห็นว่าพระอินทร์เป็นเทพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดบนสวรรค์ มีหน้าที่ดูแลความสงบสุขทั้งในสวรรค์และโลกมนุษย์ พระอินทร์ต่างจากแถบตรงที่ไม่เคยลงโทษมนุษย์ตามอำเภอใจเช่นเดียวกับที่แถบทำ ในนิทานเรื่อง เรื่องของเจ้าป่า และนิทานเรื่องตามหาแม่ พระอินทร์เห็นว่าใสและชื่อเป็นพี่น้องที่ขอบทะเลาะเบาะแว้งไม่สามัคคีกัน ก็ปลอมตัวมาสร้างสถานการณ์ให้พวกเขาต้องร่วมมือกันทำงาน ทำให้พวกเขากลายเป็นพี่น้องที่มีความรักสามัคคีกัน

1.1.2 ตัวละครที่เป็นสัตว์ ที่พบมากคือ

นิทานประเภทอธิบายลักษณะของสัตว์ คือ อธิบายกำเนิดที่มาและลักษณะรูปร่าง ตลอดจนสาเหตุที่สัตว์บางชนิดเป็นศัตรูกัน

- นิทานที่มีเนื้อหาวิชาลัยลักษณะสัตว์ปีก กล่าวถึงกำเนิดของแมงจักจั่น จากเรื่องแมงจักจั่น นิทานที่กล่าวถึงสาเหตุที่สัตว์ทั้งหลายเป็นศัตรูกัน ได้แก่ เรื่องทำไมกากับนกยูงจึงเป็นศัตรูกัน นิทานที่กล่าวถึงลักษณะรูปร่างของสัตว์ ได้แก่ เรื่องสาเหตุที่คนตบยุง เรื่องเหตุใดจักจั่นจึงไม่มีไส้ นิทานที่มีเนื้อหากล่าวถึงสาเหตุที่สัตว์ทั้งหลายเป็นศัตรูกัน ได้แก่ เรื่องหมากับแมว เรื่องหมา แมว และหนู และเรื่องทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง

- นิทานที่มีเนื้อหาวิชาลัยลักษณะของสัตว์ป่า นิทานที่กล่าวถึงลักษณะรูปร่างต่างๆ ไปของสัตว์ จากเรื่องพระยาจูเหลือม เรื่องนกเค้าแมว ตาเหลือง เรื่องตุ๊กแกตาโปน เรื่องเหตุใดริมฝีปากข้างจึงห้อย เรื่องเสือโคร่งและตุ๊กแก เรื่องทำไมเสือจึงตัวลาย เรื่องทำไมงูเหลือมจึงไม่มีพิษ เรื่องทำไมจระเข้จึงไม่มีลิ้น และเรื่องทำไมเสือหางยาว กวางหางสั้น

1.2 อนุภาคเหตุการณ์ เหตุการณ์ที่เป็นลักษณะเด่นของนิทานอธิบายของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย คือการเกิดน้ำท่วมโลกจนมนุษย์ตายหมดมนุษย์ต้องสร้างเผ่าพันธุ์ใหม่ สาเหตุที่ทำให้น้ำท่วมในนิทานเรื่องตำนานการเกิดมนุษย์ และเรื่องหมากแตงลาย ส่วนนิทานที่อธิบายลักษณะสัตว์จะเห็นว่าลักษณะของสัตว์ที่ได้รับการอธิบายมักจะเป็นลักษณะที่โดดเด่นเป็นพิเศษกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เช่น ลายของเสือในนิทานเรื่องทำไมเสือจึงตัวลาย และเรื่องพระยาคางคก นิทานส่วนใหญ่ที่พบเป็นนิทานอธิบายลักษณะรูปร่างของสัตว์ และมักจะอธิบายลักษณะรูปร่างเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะผลของพฤติกรรมทางด้านลบ การประพฤติตัวไม่เหมาะสมจนทำให้ถูกลงโทษหรือทำให้ได้รับผลลัพธ์ที่ไม่ค่อยดีนัก เช่น จักจั่นพุดจาโดยไม่คิดทำให้ถูกเจาะ

ไส้ออกเป็นการลงโทษในนิทานเรื่อง เหตุใดจักจั่นไม่มีไส้ เป็นต้น

1.3 อนุภาคของวิเศษที่ปรากฏในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย มี 3 ประการ คือ

ของวิเศษที่ให้ทรัพย์สินมีค่าแก่ตัวละคร จากเรื่องเก้าอดเก้าทอนจึงจะได้ท่อนคำ เรื่องหมากแตงลา เรื่องน้ำยาวิเศษ และนิทานเรื่องเล่นแร่แปรธาตุ

ของวิเศษที่ช่วยให้ตัวละครเอกเอาชนะศัตรูได้ ได้แก่ อาวุธวิเศษที่ใช้ในการทำลายล้างต่างๆ เช่น หมากแตงลาย ในนิทานเรื่องหมากแตงลาย หินแดงที่ยื่นใส่ผู้ใดผู้นั้นจะต้องตาย ในนิทานเรื่องกำพร้าว้าพาชื่อ

ของวิเศษที่ช่วยเนรมิตทุกอย่างตามที่ตัวละครเอกปรารถนา เช่น มียาว ฟันใหญ่จากนิทานเรื่องสามเกลอเพื่อนรัก ปลาไหลเผือก ในนิทานเรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง

2. ลักษณะร่วมทางความคิด

2.1 ผู้สร้างสรรค์พลี นิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย เสนอความคิดไว้ในนิทานเรื่องหมากแตงลาย หมากแตงลายมีบทบาทให้กำเนิดมนุษย์

2.2 อำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน และชาวผู้ไทย ได้แก่ น้ำ กล่าวถึงนาคเล่นน้ำเพื่อให้ฝนตกในโลกมนุษย์ ผู้คนในกลุ่มแม่น้ำบุชาพระยาเถน บูชานาคในบุญเดือนสิบ เพื่อขอให้มน้ำอุดมสมบูรณ์พอเพียงแก่การอุปโภคบริโภค

2.3 ความเชื่อ นิทานเกี่ยวกับความเชื่อที่ชาวบ้านถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แม้ไม่ยิ่งใหญ่และมีฐานะสูงส่ง ดังเช่น เทพแต่ก็มีฤทธิ์อำนาจสามารถ

ทำให้เกิดดีเกิดร้ายแก่มนุษย์ได้ทำให้เป็นที่ยำเกรง สักดิ์สิทธิ์ที่พบ ได้แก่ เจือกหรือนาค “ถือเป็นสัตว์ มีฤทธิ์ และมีความศักดิ์สิทธิ์ในแง่ของความเคารพบูชา เป็นผู้ให้กำเนิดและคุ้มครองธรรมชาติ”

2.4 บรรพบุรุษและผีบรรพบุรุษ บรรพบุรุษในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน และชาวผู้ไทย จากนิทานเรื่องน้ำยาวิเศษ ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษในนิทานเรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสาก นิทานเรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน ที่บรรพบุรุษคอยปกป้องคุ้มครองเมื่อประสบปัญหา

3. การจัดประเภทนิทานอธิบายเหตุตามแนวคิด

3.1 แนวคิดด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

3.1.1 การทำนา จากการศึกษา นิทานทั้งสองอำเภอ ปรากฏอาชีพการทำนา จากเรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสากเรื่องน้ำยาวิเศษ เรื่องนก กูฮูก เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง

3.1.2 การทำไร่ ทำสวน นิทานที่ปรากฏอาชีพการทำไร่ ทำสวน ได้แก่ นิทานเรื่องหมากแดงลาย

3.1.3 การล่าสัตว์ นิทานที่กล่าวถึงการล่าสัตว์ นิทานเรื่องกำพร้าว้าชื่อ นิทานเรื่องทำวอดช่างขอ ทำวงขอขี่ตระหนี่ นิทานเรื่องของกินแซบอย่าเอาไว้บ่อนดี นิทานเรื่องโลกนักรมกมลภพ

3.2 ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม : ครอบครัว ประเพณี ความเชื่อ

3.2.1 ลักษณะทางครอบครัว ครอบครัวที่พบในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทยมี 2 ลักษณะ

3.2.2.1 ครอบครัวเดี่ยว นิทานที่ยกตัวอย่างมาให้เห็นลักษณะครอบครัวอย่าง

ชัดเจน จากเรื่องตามหาแม่ เรื่องกับแก้วกับงูเขียว นกกระจอกสองผิวเมีย และเรื่องกำเนิดแผ่นดิน มนุษย์ และลิง

3.2.2.2 ครอบครัวขยาย จากเรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสาก เรื่องนางนกกระยางขาวและเรื่องแก้ออดแก้ทจนจึงจะได้ท่อนคำ

3.2.2 ลักษณะทางประเพณี ประเพณีที่ปรากฏในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย มีดังนี้

3.2.2.1 ประเพณีการเกิด จากเรื่องแมงจ๊กจั่น เรื่องหมากแดงลาย เรื่องน้ำยาวิเศษ เรื่องผลน้ำเต้า และเรื่องตำนานการเกิดมนุษย์

3.2.2.2 ประเพณีการตาย จากเรื่องแก้ออดแก้ทจนจึงจะได้ท่อนคำ เรื่องกำพร้าว้าชื่อ เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง เรื่องหมากแดงลาย เรื่องนก กูฮูก เรื่องพระยาคนคาก เรื่องกับแก้วกับงูเขียว เรื่องของป่าไม้ และเรื่องดาวไกลและยายย่าในดวงจันทร์

3.2.2.3 ฮีตสิบสองคองสิบสี่ จากเรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสาก เรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน เรื่องเจ้าเหล็กชิต้ามแตก เรื่องหมากแดงลาย เรื่องน้ำยาวิเศษ และเรื่องพระยาคนคาก

3.2.3 ลักษณะความเชื่อ

3.2.3.1 ความเชื่อทางศาสนา การเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร นิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน และชาวผู้ไทย ที่เชื่อเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ได้แก่เรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสาก เรื่องนกกกระจอกสองผิวเมีย เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง เรื่องแก้ออดแก้ทจนจึงจะได้ท่อนคำ เรื่องกับแก้วกับงูเขียว นรกสวรรค์นิทานที่กล่าวถึงนรกสวรรค์ ได้แก่ เรื่องนางนกกระยางขาว บุญกรรม โชควาสนา นิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาว

ผู้ไทยที่กล่าวถึงความเชื่อทางด้านศาสนาในเรื่องบุญกรรมได้แก่ เรื่องน้ำยาวิเศษ เรื่องนางนงกระยางขา เรื่องหมากับแมว

3.2.3.2 ความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ นิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย ปรากฏความเชื่อในเรื่องต่างๆ คือ เชื่อเรื่องของวิเศษ นิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทยได้กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องของวิเศษได้แก่ นิทานเรื่องน้ำยาวิเศษ นิทานเรื่องเก้าอืดเก้าทนต์จึงจะได้ท่อนคำ นิทานเรื่องหมากับแมว และความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องผีมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ การดำเนินชีวิตของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทยต้องพึงพาธรรมชาติสูง เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นภัยพิบัติทางธรรมชาติอันเป็นปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ทำความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินโดยหาเหตุอธิบายไม่ได้ นิทานสะท้อนระบบความเชื่อในเรื่องผี ได้แก่ นิทานเรื่องเหตุที่ทำบุญข้าวสาก เรื่องหมากแดงลาย เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง เรื่องพระยาคันคาก เรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน เรื่องเจ้าเหล็กซีด้ามแตก นิทานเรื่องเก้าอืดเก้าทนต์จึงจะได้ท่อนคำ

4. ลักษณะทางด้านเนื้อหา

เนื้อหาในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน ในอำเภอพังโคน และชาวผู้ไทย ในอำเภอพรรณนานิคม ที่พบดังนี้

4.1 อธิบายการกำเนิดและสัตว์ นิทานเรื่องเรื่องตำนานการเกิดมนุษย์ เล่าถึงกำเนิดมนุษย์ว่าควายตายและเกิดมีน้ำเต้าลูกใหญ่ออกมาทางรูจมูก เรื่องหมากแดงลาย ก็มีเนื้อหาคคล้ายกันว่า เมื่อโลกเกิดน้ำท่วมใหญ่ชายคนหนึ่งอาศัยอยู่บนยอดไม้สูงจึงไม่เป็นอันตราย วันหนึ่งมีผลแดงลอยน้ำมาภายในผลแดงมีหญิงสาว ชายหนุ่มและหญิงสาวเป็นมนุษย์คู่สุดท้ายบนโลกจึงแต่งงานกันเพื่อดำรง

เผ่าพันธุ์มนุษย์ กล่าวถึงการกำเนิดสัตว์ ได้แก่ เรื่องแมงจ๊กจั่น กล่าวถึงกำเนิดของแมงจ๊กจั่นว่ามาจากเด็กร้องไห้เสียใจ เนื่องจากแม่เสียชีวิตไม่กินข้าวปลาอาหารจนร่างกายผ่ายผอม ดวงตาโปนออกมา ตายไปเกิดเป็นแมงจ๊กจั่น

4.2 นิทานอธิบายลักษณะรูปร่างของสัตว์ ได้แก่เรื่องทำไมเสือจึงตัวลาย เรื่องทำไมกากับนกยูงจึงเป็นศัตรูกัน เรื่องนกเค้าแมวตาเหลือก

4.3 นิทานที่อธิบายพฤติกรรมของสัตว์ ได้แก่เรื่องปูทอง เรื่องหมากับแมว เรื่องดวงตะวัน เรื่องพระยาคันคาก

4.4 นิทานที่อธิบายบุคลิกแลการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เรื่องคนไม่มีความพอ เรื่องยักษ์แม่หม้ายต้มเหล้า เรื่องนางกระเชอกันรั้ว เรื่องนางปากเกลี้ยง

4.5 นิทานอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ได้แก่ เรื่องหมากแดงลาย เรื่องของป่าไม้ เรื่องดาวลูกไก่

4.6 นิทานอธิบายประเพณี ได้แก่ เรื่องเจ้าเหล็กซีด้ามแตก เรื่องเหตุที่ทำบุญข้าวสาก ปู่ตาเจ้าบ้าน

สรุปอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ลักษณะร่วมและลักษณะต่างของนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทย มีลักษณะร่วมกันดังนี้

1. วิเคราะห์ลักษณะร่วมและลักษณะต่างของนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน ในอำเภอพังโคนและชาวผู้ไทย ในอำเภอพรรณนานิคม จังหวัดสกลนคร ดังนี้

1.1 ลักษณะร่วมทางอนุภาค

- แบ่งตามอนุภาคตัวละคร

ตัวละครที่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์คือพระยาแถนเป็นผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดบนสวรรค์ เทพและผีชั้นสูงที่อาศัยในพื้นที่พิภพเป็นเทพในอันดับรองลงมาแต่ก็มีอำนาจอิทธิฤทธิ์จากนิทานเรื่อง เรื่องของเจ้าป่า ผิบรรพบุรุษ เป็นผีประจำตระกูลที่ล่วงลับไปแล้วแต่ยังคงเป็นห่วงและคอยดูแลลูกหลานจากนิทานเรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน ส่วนพระอินทร์มีอำนาจและหน้าที่คล้ายกับพระยาแถนจากนิทานเรื่องพระอินทร์กับสัตว์โลก เรื่องหมาแมวและหนู เรื่องของเจ้าป่า เรื่องเสือโคร่งและตุ๊กแก และเรื่องตามหาแม่

- ตัวละครที่เป็นสัตว์ สัตว์ที่พบมากที่สุดคือนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทยคือสัตว์ป่าจากนิทานเรื่องพระยาภูเหลือม นกเค้าแมวตาเหลือก ตุ๊กแกตาโปน เหตุใดริมฝีปากข้างจึงห้อย เสือโคร่งและตุ๊กแก ทำไมเสือจึงตัวลาย ทำไมงูเหลือมจึงไม่มีพิษ ทำไมจระเข้จึงไม่มีลิ้น ทำไมเสือหางยาว กวางหางสั้น และเรื่องงูเหลือมกับขาวนา ตัวละครที่เป็นสัตว์ปีกกล่าวถึงกำเนิดของสัตว์ปีกจากนิทานเรื่องแมงจ๊กจั่น กล่าวถึงสาเหตุที่สัตว์เป็นศัตรูกันจากนิทานเรื่องทำไมแม่ไก่กับเหยี่ยวจึงเป็นศัตรูกัน เรื่องทำไมกากับนกยูงจึงเป็นศัตรูกัน และกล่าวถึงลักษณะรูปร่างของสัตว์จากนิทานเรื่องสาเหตุที่คนตบยุง เรื่องเหตุใดจ๊กจั่นจึงไม่มีลิ้น เรื่องไก่เถื่อน และตัวละครที่เป็นสัตว์บกพบน้อยที่สุดคือนิทานเรื่องกำเนิดตุ๊กแก และกล่าวสาเหตุที่สัตว์เป็นศัตรูกัน จากนิทานเรื่องหมากับแมว เรื่องหมาแมวและหนูและเรื่องทำไมควายจึงเกลียดสีเหลือง

- อนุภาคเหตุการณ์ที่เป็นลักษณะเด่นของนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและชาวผู้ไทยคือการเกิดน้ำท่วมโลกจากนิทานเรื่องตำนานการเกิดมนุษย์ และเรื่องหมากแดงลาย

- อนุภาคของวิเศษ ของวิเศษที่ปรากฏในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานและ

ชาวผู้ไทยมีหลายประเภทด้วยกันคือของวิเศษที่ทำให้ทรัพย์สินมีค่าแก่ตัวละครจากนิทานเรื่องเก้าออดเก้าทนจึงจะได้ทอนคำ เรื่องหมากแดงลาย เรื่องน้ำยาวิเศษ และเรื่องเล่นแร่แปรธาตุ ของวิเศษที่ช่วยให้ตัวเอกเอาชนะศัตรูได้จากคือหมากแดงลายจากนิทานเรื่องหมากแดงลาย และหินแดงจากนิทานเรื่องกำพร้าพาซื้อ และของวิเศษที่ช่วยเนรมิตทุกอย่างตามที่ตัวละครเอกรารถนา เช่นมียาว ฟันใหญ่ในนิทานเรื่องสามเกลอเพื่อนรัก และปลาไหลเผือกในนิทานเรื่องหมูเพื่อนและเงินทอง

1.2 ลักษณะร่วมทางความคิด

ความคิดของคนในอดีตที่ปรากฏในนิทานอธิบายเหตุ คือ ผู้สร้างสรรพสิ่งจากนิทานเรื่องหมากแดงลายกล่าวถึงการสร้างโลกและสร้างมนุษย์ชาติพันธุ์ต่างจากนิทาน เรื่องตำนานการเกิดมนุษย์ และเรื่องผลน้ำเต้า อำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในนิทานอธิบายเหตุคือกล่าวถึงนาคเล่นน้ำเพื่อให้ฝนตกในโลกมนุษย์ ผู้คนในลุ่มน้ำบูชาพระยาแถน บูชานาคในบุญเดือนสิบเพื่อขอให้มน้ำอุดมสมบูรณ์ พอเพียงแก่การอุปโภคบริโภคจากนิทานเรื่องเหตุที่ทำให้บุญชั่ววอก และเรื่อง เรื่องของเจ้าป่า การเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่ชาวบ้านถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แม้ไม่ยิ่งใหญ่และมีฐานะสูงส่งดังเช่นเทพแต่ก็มีฤทธิ์อำนาจสามารถทำให้เกิดดีเกิดร้ายแก่มนุษย์ได้ ทำให้เป็นที่ยำเกรง คือเงือกหรือนาค จากนิทานเรื่องนางพาม้อง เรื่องลูกพะลุหลานพะลอง เรื่องอีตาพอลองและเรื่องวังคำน้อย บรรพบุรุษในนิทานอธิบายเหตุคือผู้ให้กำเนิดชาวผู้ไทยจากนิทานเรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน เหตุที่ทำให้บุญชั่ววอก รวมทั้ง พ่อ-แม่ ผู้ให้กำเนิด บุตรี-ธิดา ความเชื่อถือแสดงออกหลายรูปแบบ คือ การเชื่อฟังคำสั่งสอน การปรนนิบัติเมื่อมีชีวิตอยู่ การเซ่นไหว้บูชาเมื่อล่วงลับ

1.3 ลักษณะต่างทางอนุภาค ตัวละคร
 ในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสานตัวละคร
 มนุษย์ฝ่ายดีเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเมื่อตัวเองเดือด
 ร้อนคือพระพุทธรงค์ เทวดา ผู้วิเศษ พระยาคันท
 คาก ฝ่ายร้ายได้แก่แม่ผัวกับลูกสะใภ้ และตัวละคร
 ที่เป็นอมมนุษย์ฝ่ายดีคือหมา จากเรื่องหมากับแมว
 เงือก จากเรื่องเรื่องนางผาม่อง เรื่องลูกพะลุหลาน
 พะลอง เรื่องอีตาพ่อลองและเรื่องวังค่าน้อย ฝ่าย
 ร้ายคือแมวและหนู ส่วนตัวละครนิทานอธิบายเหตุ
 ของชาวไทย ตัวละครมนุษย์ฝ่ายดีเป็นผู้ให้ความ
 ช่วยเหลือเมื่อตัวเองเดือดร้อนคือพระยาแฉน จาก
 เรื่องหมากแดงลาย ตำนานการเกิดมนุษย์ และเรื่อง
 ฝนน้ำเต้า เทวดาจากเรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง ตัว
 ละครฝ่ายอมมนุษย์ที่มีบทบาทให้ความช่วยเหลือคือ
 ยักษ์ จากเรื่องหมากแดงลาย ตัวละครที่เต็มไปด้วย
 อุดมคติและมีคุณธรรมคือปูทอง ลักษณะต่างทาง
 ด้านเหตุการณ์ในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทย
 อีสานมีเหตุการณ์กล่าวถึงการกลับชาติมาเกิดของ
 ตัวละคร ส่วนนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยได้
 กล่าวถึงการเกิดน้ำท่วมโลกจนมนุษย์ตายหมดต้อง
 สร้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ใหม่ขึ้นมา ของวิเศษในนิทาน
 อธิบายเหตุของชาวไทยอีสานกระจกและการเสี่ยง
 พวงมาลัย ส่วนในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทย
 พบหมากแดงลาย เมล็ดข้าวทองคำ ปลาไหลเผือก
 เหล็กซีด้ามแตก พระกลายเป็นทองคำทั้งตัว

1.4 ลักษณะต่างทางความคิด ความ
 คิดในนิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน อำเ
 พังโคนพบความคิดเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ
 จากนิทานเรื่องเหตุที่ทำบุญข้าวสาก อำนาจสิ่ง
 ศักดิ์สิทธิ์คือเทวดาหรือเจ้าป่าจากเรื่อง เรื่องของ
 ป่าไม้ และกล่าวถึงเงือกจากเรื่องนางผาม่อง เรื่อง
 ลูกพะลุหลานพะลอง เรื่องอีตาพ่อลอง และเรื่อง
 วังค่าน้อย และความคิดเกี่ยวกับบรรพบุรุษและผี

บรรพบุรุษ ส่วนความคิดในนิทานอธิบายเหตุของ
 ชาวผู้ไทย อำเภอพรรณนานิคมพบความคิดเกี่ยวกับ
 ผู้สร้างสรรพสิ่งจากนิทานเรื่องหมากแดงลาย เรื่อง
 ตำนานการเกิดมนุษย์ เรื่องฝนน้ำเต้า และเรื่องปูเอ
 ย่าเยอ อำนาจเหนือธรรมชาติ อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 และบรรพบุรุษและผีบรรพบุรุษ

1.5 แบ่งตามแนวคิด

- แนวคิดด้านเศรษฐกิจและการ
 ประกอบอาชีพการทำนาจากนิทานเรื่องดาวไถ และ
 ยายย่าในดวงจันทร์ เรื่องเหตุที่ทำบุญข้าวสาก เรื่อง
 น้ำยาวิเศษ เรื่องนกกู่ฮุก เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง
 เรื่องปูทอง เรื่องหมากกับแมว เรื่องนกพุดได้ และเรื่อง
 ยักษ์แม่หม้ายต้มเหล้า อาชีพล่าสัตว์จากนิทานเรื่อง
 กำพร้าวพาชื่อ เรื่องท้าวตอดช่างขอ ท้าวองชี้ตระกูลนี้
 และเรื่องทำไมงูเหลือมจึงไม่มีพิษ อาชีพการเลี้ยง
 สัตว์จากนิทานเรื่องดาวลูกไก่และนิทานเรื่องเก้าอด
 เก้าทนจึงจะได้ท่อนคำ อาชีพที่พบน้อยที่สุดคือการ
 ทำไร่ทำสวนจากนิทานเรื่องหมากแดงลาย

- แนวคิดด้านความสัมพันธ์ทาง
 สังคม : ครอบครัว ประเพณี ความเชื่อ นิทานที่กล่าว
 ถึงครอบครัวมีทั้งครอบครัวเดียวจากนิทานเรื่องตาม
 หามาแม่ นิทานเรื่องกับแก้วกับงูเขียว และนิทานเรื่อง
 กำเนิดแผ่นดิน มนุษย์และลิง ส่วนครอบครัวขยาย
 จากนิทานเรื่องเหตุที่ทำบุญข้าวสาก นิทานเรื่อง
 นางนกรกระยางขาว นิทานเรื่องเก้าอดเก้าทนจึงจะ
 ได้ท่อนคำ นิทานที่กล่าวถึงประเพณีการเกิดพบ 5
 เรื่องคือนิทานเรื่องแมงจักจั่น เรื่องหมากแดงลาย
 เรื่องน้ำยาวิเศษ เรื่องฝนน้ำเต้า และเรื่องตำนานการ
 เกิดมนุษย์ กล่าวถึงประเพณีการตายมี 9 เรื่อง ได้แก่
 นิทานเรื่องเก้าอดเก้าทนจึงจะได้ท่อนคำ เรื่องหมู่
 เพื่อนและเงินทอง เรื่องหมากแดงลาย เรื่องกำพร้าว
 พาชื่อ เรื่องนกกู่ฮุก เรื่องพระยาคันทคาก เรื่องกับแก้ว
 กับงูเขียว เรื่อง เรื่องของป่าไม้ และนิทานเรื่องดาวไถ

และยาย่าในดวงจันทร์ กล่าวถึงฮีตสิบสองคองสิบสี่ พบ 6 เรื่องจากนิทานเรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสาก เรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน เรื่องเจ้าเหล็กซีด้ามแตก เรื่องหมากแตงลาย เรื่องน้ำยาวิเศษ และเรื่องพระยาคันทาค นิทานอธิบายเหตุที่สะท้อนความเชื่อทางศาสนาในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดพบ 8 เรื่องจากนิทานเรื่องแมงจักจั่น เรื่องดาวลูกไก่ เรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสาก เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง เรื่องเก้าอดเก้าทนจึงจะได้ท่อนคำ เรื่องกับแก็กับงูเขียว เรื่องดาวไถและยาย่าในดวงจันทร์ และเรื่อง เรื่องของป่าไม้ นิทานที่กล่าวถึงเรื่องบุญกรรมพบ 3 เรื่องคือเรื่องน้ำยาวิเศษ เรื่องนางนกระยางขาว และเรื่องหมากกับแมว ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์พบเรื่องเดียวคือเรื่องนางนกระยางขาว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ เช่นเชื่อในเรื่องของวิเศษ ความเชื่อเรื่องผี

- แนวคิดด้านเนื้อหา เนื้อหาที่อธิบายการกำเนิดมนุษย์จากนิทานเรื่องตำนานการเกิดมนุษย์ เรื่องผลน้ำเต้า เรื่องหมากแตงลายและนิทานที่กล่าวถึงการกำเนิดสัตว์คือนิทานเรื่องแมงจักจั่นและเรื่องกำเนิดตุ๊กแก อธิบายลักษณะรูปร่างของสัตว์จากนิทานเรื่องทำไมเสือจึงตัวลาย ทำไมกากับนกยูงจึงเป็นศัตรูกัน เหตุที่ควายไม่มีฟันบน ตุ๊กแกตาโปน เหตุใดจักจั่นจึงไม่มีไส้ เหตุใดริมฝีปากข้างจึงห้อย เต่าทำไมกระดองออกนอกเนื้อได้ และทำไมเสือหางยาว กวางหางสั้น นิทานอธิบายพฤติกรรมของสัตว์จากเรื่องปู่ทอง หมากกับแมว นกพูดได้ ดวงตะวัน พระยาคันทาค ทำไมจะเซ่ไม่มีลิ้นงูเหลือมกับขาวนา สาเหตุที่คนตบยุง หม่า แมวและหนูและเรื่องเหตุใดจักจั่นจึงไม่มีไส้ นิทานที่อธิบายบุคลิกและการดำเนินชีวิตของมนุษย์จากนิทานเรื่องคนไม่มีความพอ ยักษ์แม่หม้ายต้มเหล้า จอมโกหก คนขี้ลืม นางกระเชอกันร้วและเรื่องนางปากเกลี้ยง นิทานอธิบายเหตุที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งไม่มีชีวิตจาก

นิทานเรื่องมนุษย์ในดวงจันทร์ เรื่องดาวไถและยาย่าในดวงจันทร์ และเรื่องกำเนิดภูเขาแม่น้ำ นิทานอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติจากเรื่องหมากแตงลาย เรื่องเรื่องของป่าไม้ เรื่องกำเนิดแผ่นดินมนุษย์และลิง เรื่องกำเนิดภูเขาแม่น้ำ และเรื่องดาวลูกไก่ นิทานอธิบายประเพณีจากเรื่องเจ้าเหล็กซีด้ามแตก เรื่องเหตุที่ทำให้บุญข้าวสากและเรื่องปู่ตาเจ้าบ้าน

- แนวคิดด้านเนื้อหาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติจากนิทานเรื่องปู่ยาย่าเยอ เรื่องพระยาคางคก เรื่องคนไม่มีความพอ เรื่องหมากแตงลาย เรื่องเสือโคร่งและตุ๊กแก เรื่องเหตุใดบูจึงเดินเอาทางข้างไป เรื่องตุ๊กแกตาโปน เรื่องพระอินทร์กับสัตว์โลก เรื่องหมา แมวและหนู เรื่องตามหาแม่ เรื่องเก้าอดเก้าทนจึงจะได้ท่อนคำ เรื่องเรื่องของป่าไม้ เรื่องเจ้าเหล็กซีด้ามแตก เรื่องหมู่เพื่อนและเงินทอง เรื่องกำพร้าว้าซื้อ และนิทานเรื่องทำไมจะเซ่ไม่มีลิ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการรวบรวมศึกษานิทานอธิบายเหตุของชาวไทยอีสาน ในอำเภอพังโคน และชาวผู้ไทย ในอำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนครผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรได้มีการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทางคติชนวิทยาแขนงอื่นๆ ที่นอกเหนือจากนิทานอธิบายเหตุอีก เพราะชาวไทยอีสาน ในอำเภอพังโคน และชาวผู้ไทย ในอำเภอพรรณานิคมเป็นกลุ่มชนที่น่าสนใจกลุ่มหนึ่ง ทั้งในด้านคติการดำเนินชีวิตและสภาพความเป็นอยู่

2. น่าจะได้รวบรวมและศึกษานิทานอธิบายเหตุของชาวไทยกลุ่มอื่นๆ ในจังหวัดสกลนคร เพื่อเปรียบเทียบกับนิทานอธิบายเหตุของชาวผู้ไทย ในอำเภอพรรณานิคม

เอกสารอ้างอิง

- กิติรัตน์ สีหพันธ์. (2552). **อีสาน : ความรู้ ความเชื่อ การเปลี่ยนแปลง**. อุบลราชธานี : สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร และคณะ. (2522). **ตำนานพงศาวดารพวน: อุดมการณ์สมานฉันท์ ระหว่างเผ่าพันธุ์**. มหาสารคาม : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมอีสาน.
- _____. (2542). **รายงานการวิจัยโครงการเมธีวิจัยอาวุโส ของ สกอ. เรื่อง นิทานกำพร้าว : ภาพสะท้อนชีวิตผู้ด้อยโอกาสและชาติพันธุ์สัมพันธ์ในเขตอุษาคเนย์ตอนกลาง** อุบลราชธานี : ศิริธรรม.
- _____. (2522). **ลักษณะวรรณกรรมอีสาน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ทรัพย์สิน ปกิณณะ. 2528. **นิทานชาวบ้านผู้ไทย : ศึกษากรณี กิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร** ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ธิดา สาระยา. (2539). **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับสังคมมนุษย์**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.